

GLASILO MUZEJA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

MUZEJSKI VJESNIK

9

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

(Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kutina, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Odgovorni urednik: Franjo Horvatić

Urednik, lektura, korektura: Zorko Marković

Redaktura, tehnički urednik: Marijan Špoljar

Naslovna stranica: Mladen Jakupec

Muzejski vjesnik izlazi jednom godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Glasilo solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.
Za sadržaj priloga odgovaraju autori.

Nakladnik

Centar za kulturu, OOUR Muzej grada Koprivnice

ZA NAKLADNIKA

Franjo Horvatić

TISAK

SOUR »PODRAVKA«, OOUR Koprivnička tiskara, 1986.

BROJ 9 – VELJAČA 1986.

GOD. IX

VRIJEDAN POKLON GRADSKOM MUZEJU VARAŽDIN

Kada se spominje ostavština Košćec prof. Franje prvenstveno se misli na osnovni dio fundusa, na zbirke pojedinih redova insecta Entomološkog odjela Gradskog muzeja Varaždin čiji je on osnivač i utemeljitelj. Međutim, zbog širine njegovih interesa, a bavio se zoologijom – prvenstveno entomologijom, botanikom, kemijom i mineralogijom, Franjo Košćec se izdvaja iz okvira strastvenog kolekcionara brojnih primjeraka vrste entomofaune našeg područja. Prvenstveno su ga zanimali složeni odnosi u prirodi, pojedine biocenozne. Osim osnovnih znanja stečenih stručnim obazovanjem (diplomirao je Biologiju na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu) neprestano se usavršavao koristeći tada aktualna izdanja zapadnoevropske literature i sve to primjenjivao u radu na terenu. Nesumnjiva potvrda takvog pristupa proučavanju je vrijedna biblioteka kao i mnoštvo rukopisa – vlastitih zapisa.

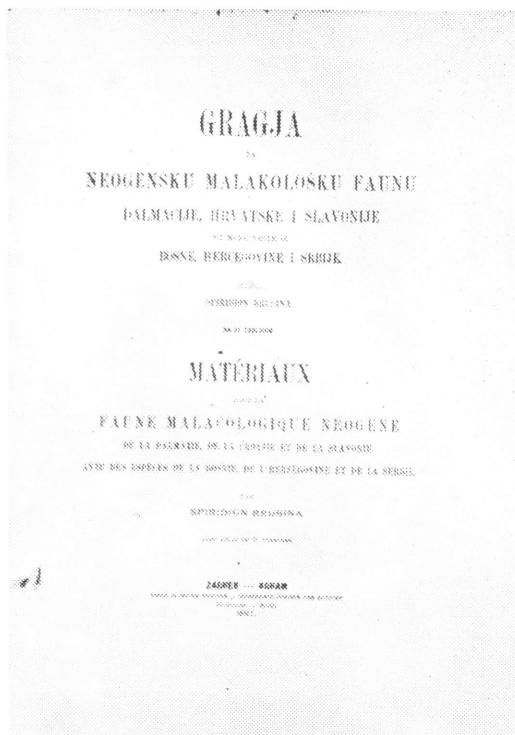
Zahvaljujući poklonu Ružice Košćec, kustosa Entomološkog odjela u razdoblju od 1954. do 1980. godine i kćerke Franje Košćeca, upravo je taj dio ostavštine 1983. godine dospio u fundus našeg Muzeja. Brojne radne zabilješke s rezultatima rada na terenu i podacima o sabranom materijalu na žalost, još nisu sređene, pa se ne može dati njihova valorizacija.

U toku 1985. godine izvršen je pregled i inventiranje cjelokupne biblioteke. To su prvenstveno izdanja s područja prirodoslovnih, iako su zastupljene i druge znanosti: filozofija, povijest, povijest umjetnosti. Širok dijapazon interesa Franje Košćeca svakako je uvjetovao izbor djela u njegovoj kućnoj knjižnici. Većinom su to strana izdanja stranih autora iz druge polovice XIX. i početka XX. st. Također je nabavljao i naša s prikazima rezultata domaćih istraživača. Svakako su najzastupljenija djela s područja bioloških znanosti, od udžbenika do specijaliziranih priručnika za determiniranje pojedinih sistematskih kategorija. Danas je olakšavajuća okolnost kada se u toku determiniranja i sistematskog sređivanja, a pogotovo u muzejskoj struci, mogu koristiti ti stari »ključevi«. Naime, zbog neprekidnog razvoja sistematike i promjena važećih naziva često se pod nekoliko različitih imena krije ista vrsta.

Ovom prilikom je svakako nemoguće nabrojiti svih 565 naslova.

Tome još treba pribrojiti sabrana godišta periodika i časopisa kao i brojne pojedinačne separate. Za ilustraciju vrijednosti biblioteke bit će izdvojeni samo neki naslovi vezani za područje zoologije i botanike.

- Haecckel Ernst: Kunstformen der Natur, Leipzig und Wien, 1904.
Guenter Konrad: Vom Urtier zum Menschen, Stuttgart, 1909.
Frits dr. Anton: Vögel Europa's, Prag, 1871.
Darwin Charles: Die Entstehung der Arten, Berlin, NO. 43.
Clessin S.: Mollusken – Fauna Mitteleuropa's, Nürnberg, 1887.

Naslovna strana djela Spiridiona Brusine, prvog profesora zoologije na obnovljenom Zagrebačkom sveučilištu i prvog kustosa prirodoslovnog odjela Narodnog muzeja u Zagrebu (snimio: D. Puttar)

- Brunner C.: Prodrömus der europäisohen Orthopteren, Leipzig, 1882.
Kuhnt Paul: Illustrierte Bestimmungs-Tabellen der Käfer Deutschlands, Stuttgart, 1913.
Heinemann H.: Schmetterlings – Buch, Stuttgart, 1876.
Strasburger Eduard: Lehrbuch der Botanik, Jena 1906.
Hegi Gustav: Illustrierte Flora von Mitteleuropa, München, 1906.
Brusina Spiridion: Gragja za neogensku malakološku faunu Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, Agram, 1897.
Gorjanović-Kramberger C.: Fosilne ribe Komena, Mrzleka, Hvara i M. Libanona, Zagreb, 1895.
Gjurašin dr. Stjepan: Ptice, Zagreb, 1901.
Adamović prof. Lujo: Die Pflanzenwelt Dalmatiens, Leipzig, 1911.
Šulek dr. Bogoslav: Jugoslavenski imenik bilja, Zagreb, 1879.

Kao što je već spomenuto, u sklopu biblioteke se nalazi veći broj naših i stranih časopisa i periodika. Posebno su interesantna naša izdanja koja su pokazatelj prirodnoznanstvenog rada i objavljivanja rezultata. Glasnik Hrvatskoga naravoslovnoga društva počeo je izlaziti u Zagrebu godinu dana nakon što je osnovano društvo, 1885. godine. Mi posjedujemo dosta brojeva počevši od druge godine izlaženja, tj. od 1887. Isto tako tu su stariji brojevi Prirode – časopisa za popularizaciju nauke; Nastavni vjesnik – Zagreb, godišta XV do LI; Rad JAZU – matematičko prirodoslovni razred, većina svezaka u razdoblju od 1874. do 1928. godine; Prirodoslovna istraživanja Kraljevine Jugoslavije, Zagreb, godišta 1924., 1930., 1933., 1934.

Jasna Tomičić, Gradski muzej Varaždin

ZBIRKA DOBROVOLJNOG VATROGASNOG DRUŠTVA VARAŽDIN

Povijest Varaždina, centra kulturnog, političkog i privrednog života sjeverozapadne Hrvatske, slobodnog kraljevskog grada i sjedišta bana, poput sjene pratili su mnogi manji ili veći požari. Iz nepažnje planula je iskra, pretvarala se u plamen koji je progutao kuće, stajale i cijele ulice. Mnoge su kuće Varaždina u prošlosti bile drvene ili su gornje katove imale iz drva i bile pokrivene slamom ili šindrom. Nije dugo trebalo i sve se pretvorilo u plamenu buktinju. Zbog toga bilježe se u Varaždinu požari u kojima su progutani i cijeli kvarotovi grada (1582, 1649. itd.).

Materijalni gubici koji su nastajali požarom potakli su Varaždinca da se i ujedine u gašenje požara. Svatko tko je postajao varaždinskim građaninom i službenici magistrata polagali su zakletvu u kojoj je među ostalim pisalo... »zvun toga, ako vu koji strani Varasza odeny bisze pripetil na takovoga gassenye marljivo priszkocsiti terszil sze budem«... a što je vidljivo iz gradskog statuta iz 1757. godine.

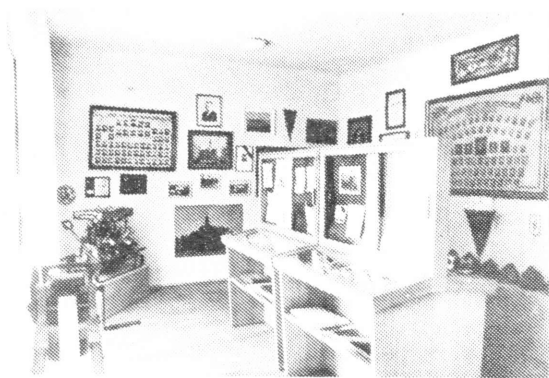
Desetak godina kasnije, 1767. godine po nalogu carice Marije Terezije hrvatski je ban Franjo Nadaždi izdao »Osnovu, kako bi se mogli spriječiti požari u slobodnim kraljevskim gradovima, u većim mjestima i trgovištima«. Izgleda da ta Osnova nije bila sasvim jasna jer su nakon toga donijeti mnogi Požarni redovi.

Osnovni nosioci gašenja u ono vrijeme trebali su biti cehovi jer se računalo da su oni najbolje organizirani. Njima su pomagali i ostali građani. Ipak, po broju požara može se zaključiti da organizacija nije bila najbolja. Niti katastrofalni požar Varaždina 1776. godine nije ništa promijenio. Skoro nakon svakog većeg požara gradski je magistrat razmatrao uzroke i donosio nove odluke ili Požarne redove.

Što se više bližilo 19. stoljeće članovi cehova sve su s manje volje sudjelovali u gašenju požara. Kada su službeno dokinuti cehovi, 1859. godine, »Patentom o slobodnom obrtu« nije postojala više niti najmanja osnova za organizirano gašenje požara. Da bi se napravio makar kakav red, u Varaždinu je nastao 1859. godine »Redarstveni požarni red« u kojem se po prvi puta u povijesti Varaždina i na Balkanu javlja naziv »... dobrovoljni branitelj«.

Strana izdanja su i u ovom slučaju brojnija. Bit će spomenuta samo neka: Die Wunder der Natur, Wien, šezdesetak brojeva; Die Wunder der Welt, Stuttgart, Berlin, Leipzig, Wien, pedesetak brojeva; Zeitschrift für Wissenschaftliche Zoologie, Leipzig, 1882. do 1884.; Verhandlungen zoologisch – botanischen Gesellschaft, Wien, 1864. do 1887. i druga.

Ovaj vrijedan poklon, dio ostavštine Franje Koščeca, zajedno s novijom literaturom s područja biologije, a posebno entomologije, koja se nalazi u Entomološkom odjelu GMV, čini vrijednu stručnu biblioteku koja će se i dalje nadopunjavati.

Zbirka Dobrovoljnog vatrogasnog društva Varaždin (foto: D. Puttar)

Varaždinac Oton Mayer na radu u Njemačkoj upoznao se s radom dobrovoljnih vatrogasnih grupa pa je svom ocu u Varaždin poslao Upute o osnivanju vatrogasne društvene organizacije. Njegov otac Ferdinand odmah je oko sebe počeo okupljati oduševljenike u čemu su mu posebno pomagali Antun Polansky i Vinko Zagursky. Gradskom magistratu uputili su molbu da im se odobri slobodno djelovanje. Uz svesrdno zalaganje gradskog kapetana Vjekoslava Zadravca gradski je magistrat 17. 6. 1864. godine svojom odlukom osnovao »Prvo dobrovoljno vatrogasno društvo u Hrvatskoj«, koje je na samom osnutku brojalo 156 članova. Po tome Varaždin ne zaostaje za mnogim gradovima u svijetu, a društvo je osnovano čak dvije godine prije od istovrsnog društva u Londonu. Varaždin su ubrzo slijedili i drugi gradovi u Hrvatskoj.

Jedan od prvih zadataka društva bio je da dobro organiziraju službu pa su grad podijelili u 5 okruga i izgradili vatrogasno spremište za kola i štrcaljke, te odredili znakove za uzbunu. Uz pomoć magistrata i dobrovoljnih priloga članova društva nabavljeno je i nešto nužno potrebnog inventara. Ukoliko je koja obližnja općina zatražila pomoć varaždinskog društva